COĞRAFYA Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKİYE'NİN EKONOMİ POLİTİKALARI

TÜRKİYE'NİN EKONOMİ POLİTİKALARI

Ekonomi politikası, devletlerin belli ekonomik hedeflere ulaşabilmek için kararlar alması ve bu doğrultuda uygulamalar yapmasıdır. Ülkeler; uyguladıkları ekonomi politikaları sayesinde istihdamı ve üretimi artırma, fiyat istikrarı sağlama, ödeme dengesini iyileştirme ve dengeli bir gelir dağılımı sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye, ekonomik gücü elinde bulunduran yabancı sermayenin, Kurtuluş Savaşı sonrası ülkeyi terk etmesiyle ekonomi alanında ciddi politikalar geliştirmeyi hedeflemiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne toplumsal, siyasi ve iktisadi değişimlere bağlı olarak farklı ekonomik politikalar uygulanmıştır.

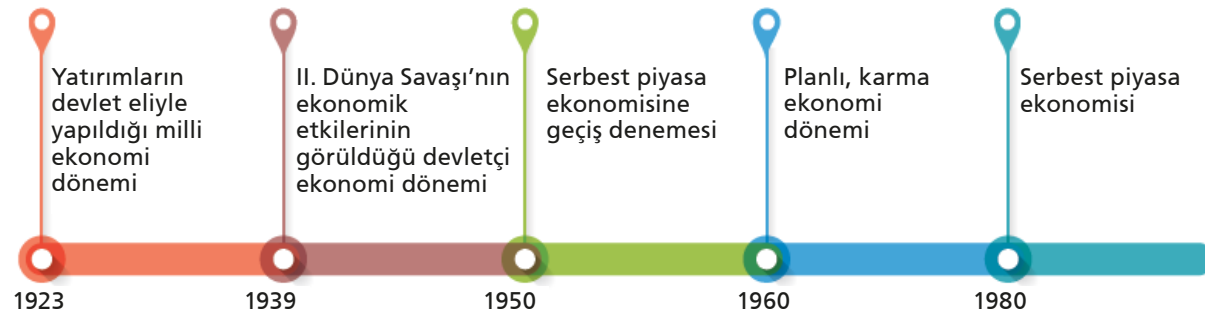
1923-1929 Dönemi: İzmir İktisat Kongresi, 17 Şubat 1923 tarihinde toplandı. Bu kongrede alınan kararlar doğrultusunda yeni kurulacak devletin ekonomik yapısının milliyetçi ve liberal özellikte olması fikri benimsenmiştir. Bu ekonomi politikası, devlet desteğiyle özel sektöre geçişi önemseyen ve dışa açık bir görüntü sergileyen yapıdadır. Bu dönemde tarım ve hayvancılığın gelişmesi için aşar vergisi kaldırılmış (1925) ve tarımda makineleşme teşvik edilmiştir (1926). Ayrıca sanayinin gelişmesi için Teşviki Sanayi Kanunu çıkarılmıştır (1927).

Fotoğraf: *Atatürk, ekonomi alanındaki birçok uygulamaya öncülük etmiştir.*

1930-1950 Dönemi: 1929 yılında dünyada yaşanan ekonomik bunalıma kadar sürdürülen liberal dönem ekonomi politikaları, bu tarihten sonra yerini devletçi ekonomi politikalarına bırakmıştır. Bunun sonucunda 1931 yılında Merkez Bankası, 1932'de Sanayi Kredi Bankası ve 1933 yılında Sümerbank kurulmuştur. 1933-1937 arasında uygulanan Birinci Sanayi Planı'nın başarılı olmasıyla 1938 yılından itibaren uygulamaya konulmak üzere İkinci Sanayi Planı hazırlandı. Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen savaşa girecekmiş gibi hazırlık yapması, erkek nüfusun silah altına alınması gibi sebepler, özellikle tarımsal üretimde belirgin düşüşlere yol açmıştır. Bu durum, ekonomik anlamda bir daralmayı da beraberinde getirmiştir.

1950-1960 Dönemi: 1950'li yıllar, Cumhuriyet tarihinin ikinci liberal dönemi olmuştur. Özel sektörün ticaret ve sanayi sektörlerine yönelik girişimlerinin yanı sıra büyük sermayeli yatırımların (enerji, liman vb.) devlet tarafından yapılması planlanmıştır. 1950-1960 Dönemi'nde ekonomi istikrarlı bir büyüme hızı yakalamıştır.

Şema : Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi ekonomi politikaları zaman çizelgesi

1960-1980 Dönemi: 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurularak 1963 yılından itibaren 5 yıllık kalkınma planları uygulanmaya başlamıştır. Kalkınma planlarında genel olarak toplum refahının artırılması, sosyal adaletin sağlanması ve ekonominin karma sistem içinde yürütülmesi hedeflenmiştir. Bu dönemin yapılarından olan 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, 30 Ekim 1973 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yıl dönümünde devlet töreni ile hizmete açılmıştır.

1980'den Sonraki Dönem: Türkiye, daha fazla dışa açılma ve küresel ekonomiyle bütünleşebilme gibi amaçlarla çeşitli düzenlemelere gitmiştir. Bu amaçla 1980'den itibaren 24 Ocak Kararları olarak bilinen ihracata dayalı sanayi stratejisi düzenlemeleri uygulamaya konulmuştur. Bu kararlara göre Türkiye ekonomisi, dışa kapalı bir ekonomik model yerine dışa açık, küresel ekonomiye uyum sağlayabilen serbest ekonomi modeline geçmiştir. Sanayi ve ticaretin geliştiği bu dönemde bütçe açığı giderek artmıştır. 1990'lı yıllarda küresel ekonomide yaşanan durgunluk, Körfez Savaşı (1990-1991) ve Türkiye'deki yüksek enflasyon oranları ülkedeki ekonomik dengeleri olumsuz etkilemiştir. Türkiye, artan dış borçlar nedeniyle 1994 yılında Uluslararası Para Fonu IMF'den borç almak zorunda kalmıştır. 1994 yılındaki kriz ve beş yıl sonrasında yaşanan depremler (17 Ağustos 1999 Gölcük ve 12 Kasım 1999 Düzce depremleri) Türkiye ekonomisini derinden sarsmıştır.

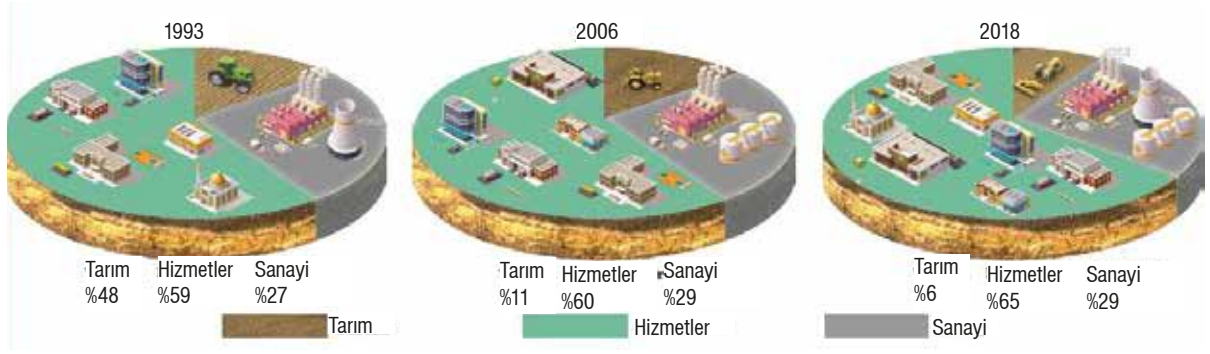
Türkiye; 2007-2013 yılları arasında Dokuzuncu Kalkınma Planı'nı uygulamış, 2014-2018 yılları arasında ise 10. Kalkınma Planı'nı uygulanmıştır. Ekonomide devletçilik politikasının azaltıldığı, yapılan özelleştirmeler ile millî gelirin artırılmaya ve enflasyonun düşürülmeye çalışıldığı bu dönemde özellikle ulaşım ve altyapı çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

Türkiye'de ekonomik politikalar içinde mekânsal gelişim farklılıklarının azaltılması ve az gelişen bölgelerin ekonomik gelişimlerinin sağlanması amacıyla birçok proje ve uygulama devreye konulmuştur. Bunlardan en önemlisi Güneydoğu Anadolu Projesi'dir (GAP). GAP; 1989 yılında hazırlanan Master Plan ile tarım, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, kırsal ve kentsel altyapı yatırımlarını da içine alan bir bölgesel kalkınma projesidir.

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

Ülke ekonomileri tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinden oluşmaktadır. Bu sektörlerin birinde meydana gelen değişim diğerlerini de etkilemektedir. Sektörlerin ülke ekonomilerindeki payı, ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında önemli fikirler vermektedir. Az gelişmiş ülkelerde tarımın ekonomideki payı daha fazlayken gelişmiş ülkelerde ise sanayi ve hizmetler sektörüne ait oran daha fazladır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye ekonomisindeki sektörlerin gayrisafi millî hasıla (GSMH) içindeki payları incelendiğinde en yüksek oranın tarıma ait olduğu görülmektedir. Günümüzde bu dağılımdaki en yüksek pay hizmetler sektörüne aittir. Sanayinin gayrisafi millî hasıla içindeki payı sürekli artarken tarım sektörünün payı ise sürekli azalmaktadır.

SORULAR

SORU 1:

Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye'de 1923-1929 yıllarında ekonominin gelişmesine yönelik yapılan çalışmalardan biri değildir?

A) İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması
B) Teşviki Sanayi Kanunu'nun çıkarılması
C) Devlet Planlama Teşkilatının kurulması
D) Aşar vergisinin kaldırılması
E) Tarımda makineleşmenin teşvik edilmesi

Cevap: C

SORU 2:

Türkiye'de ekonomik gelişim farklılıklarını azaltmak ve az gelişen bölgelerin de ekonomik olarak gelişmesini sağlamak amacıyla çeşitli teşvikler uygulanmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi teşvik kapsamında yapılacak uygulamalar arasında yer almamaktadır?

A) Gümrük vergisi muafiyeti sağlanması
B) Sanayi yatırımlarının devlet tarafından yapılması
C) Yatırım yeri tahsisi
D) Ucuz enerji imkânının sağlanması
E) Katma değer vergisi istisnası

Cevap: B

SORU 3:

Dünyadaki bütün devletler varlıklarının devamını sağlamak, daha çağdaş ve güçlü olmak için ekonomileriyle ilgili planlar yapar. Ülkelerin ekonomik anlamda gelişmelerini sağlayan bu plan ve programlara ekonomi politikaları adı verilir. Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen süreçte farklı ekonomi politikaları uygulanmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Türkiye'deki ekonomi politikalarının uygulamaları arasında gösterilemez?

A) Devletçilik yoluyla sanayileşmenin benimsenmesi
B) Özel sektör yatırımlarının teşvik edilmesi
C) Yatırımların ülke geneline yayılmasının istenmesi
D) Planlı hedefler doğrultusunda hareket edilmesi
E) Üretimden çok tüketimi artırmanın hedeflenmesi

Cevap: E